

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULLARI YÖNERGESİ

AMAÇ

MADDE 1-(1)Bu yönergenin amacı; Uludağ Üniversitesi'nde her türlü araştırma, yayın, proje, sunum ve diğer etkinliklerde uyulması gereken bilim etiği kuralları ile bunların yürürlükteki mevzuat ve etik ilkelere aykırılık açısından değerlendirilmesini yapacak kurulların görev, yetki ve sorumluluk ve çalışma esaslarını belirlemektir.

KAPSAM

MADDE 2- (1) Bu yönerge;

- Uludağ Üniversitesi mensuplarınca yapılacak, yapılmış veya yapılan bilimsel araştırmalar ile üniversite tarafından bu alanda desteklenen bilimsel araştırma projeleriyle ilgili araştırma ve yayın ve sunum etiği konularını (insanlara yönelik klinik ve biyomedikal araştırmalar hariç),
- Tarihi eser ve kültürel varlıklar üzerinde yürütülecek her türlü veri toplama araç ve yöntemleriyle ilgili iş ve işlemlerini,
- Uludağ Üniversitesi bünyesinde gerçekleştirilen bilimsel toplantılardaki sunum içerikleriyle ilgili etik konularını,
- Uludağ Üniversitesi mensuplarınca yurt içi ve yurt dışında her tür yazılı, görüntülü ve/veya sesli yayın organlarında yayımlanan ya da yayımlanmak üzere gönderilmiş olan yayınlarla ilgili yayın etiği sorunlarını,
- Araştırma ve Yayın Etik Kurulunun kuruluşu, görev ve yetkileri, çalışma esasları, Kurulara başvuru ve etik değerlendirmelere ilişkin konularını kapsar,

DAYANAK

MADDE 3- (1) Bu yönerge, 2547 sayılı Kanununun 14. ve 42. maddelerine dayanılarak düzenlenmiştir.

TANIMLAR

MADDE 4- (1) Bu yönergede geçen;

Birim: Uludağ Üniversitesine bağlı Fakülte, Enstitü, Konservatuvar, Yüksekokul ve Merkezleri,

Kurul: Konunun ilgisine göre bir birinden bağımsız ve ayrı olmak üzere, Uludağ Üniversitesi "Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu", "Sağlık Bilimleri Araştırma ve Yayın Etik Kurulu" ile "Fen ve Mühendislik Bilimleri Araştırma ve Yayın Etik Kurulu"ndan her birini,

Kurul Başkanı: Uludağ Üniversitesi ilgisine göre her bir etik kurul için ayrı ayrı geçerli olmak üzere Rektörün görevlendireceği bir Rektör Yardımcısıdır.

Senato: Uludağ Üniversitesi Senatosunu,

Üniversite: Uludağ Üniversitesini,

Üye: Uludağ Üniversitesi Kurullarda görevli öğretim üyelerini,

Sekreteryaya: Kurul Sekreteryasını,

Sorumlu Araştırmacı: Uludağ Üniversitesinde araştırmayı planlayan, alanında uzmanlık eğitimini tamamlamış ve araştırmacının etik açıdan sorumluluğunu taşıyacak olan Uludağ Üniversitesi mensubunu,

Raportör: Başvuru konusuna göre gerekli araştırma ve incelemeleri yapmak üzere ve toplantılarda kurula söz konusu başvuruyu ilgili bilgi vermek üzere başkanca kurul üyeleri içinden veya dışından alanının uzmanı olarak görevlendirilen üniversite mensubunu,

Üniversite Mensubu: Uludağ Üniversitesi bünyesinde tam ve yarı zamanlı çalışmakta olan akademik personel ile bilimsel yayın ve araştırmaya katılan diğer personeli

ifade eder.

BİLİMSEL ARAŞTIRMA ETİĞİNE İLİŞKİN TEMEL İLKELER

MADDE 5- (1) Her çeşit bilimsel araştırmada uyulacak temel ilkeler şunlardır:

- Bilimsel araştırmalarda veriler, etik ilkelere uygun olarak elde edilir. Verilerin elde edilmesi,

değerlendirilmesi ve yorumunda etik ilkelerin dışına çıkılamaz. Elde edilmemiş sonuçlar araştırma bulgularınıymış gibi gösterilemez ve saptırılamaz.

- b) Araştırma kapsamında yapılacak anket, ölçek, mülakat, gözlem, bilgisayar ortamında test, dosya veya diğer kayıt altına alınmış kaynakların taranması, sistem-model geliştirme, video ve film çekimi ile ses kaydı gibi veri toplama araçlarıyla yapılan çalışmalar, tutum araştırmaları ve bu kapsamda yapılan diğer uygulamalı araştırmalarda, araştırmaya başlanmadan önce araştırmacının Rektörlüğe başvurusu üzerine ilgili etik kurulundan izin alınması şarttır.
- c) Sorumlu araştırmacı tarafından, yardımcı araştırmacıların ve gönüllülerin bağlı oldukları birimden izin alınır.
- d) Araştırmanın çevreye zarar vermemesi temel ilkedir. Çalışmalara başlamadan önce, yetkili birimlerden gerekli izinler yazılı olarak alınır. Bu çerçevede, Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, beyannameler ve ulusal mevzuat hükümleri göz önünde bulundurulur.
- e) Sorumlu araştırmacı, ilgililer ile çalışmada yer alacak diğer araştırmacı ve katılımcıları, yapılması planlanan bilimsel araştırma ve uygulamalar konusunda bilgilendirmek ve uyarmakla yükümlüdür.
- f) Araştırmacılar ve araştırmaya konu olanlar, kendi vicdanî kanaatlerine göre zararlı sonuçlara veya onaylamadıkları uygulamalara yol açabilecek araştırmalara katılmama hakkına sahiptir. Sorumlu araştırmacı tarafından, araştırma öncesinde diğer araştırmacıların da rızası alınır.
- g) Yapılacak çalışmalarda, diğer kişi ve birimlerden temin edilen veri ve bilgilerin, izin verildiği ölçüde ve şekilde kullanılması, gizliliğine riayet edilmesi ve korunması sağlanır.
- h) Bilimsel araştırmalar için tahsis edilen kaynak ve sunulan imkânlar, amacı dışında kullanılamaz.

YAYIN ETİĞİNE İLİŞKİN TEMEL İLKELER

MADDE 6- (1) Her çeşit bilimsel yayında uyulacak temel ilkeler şunlardır:

- a) Bilimsel araştırmanın tasarlanması, planlanması, yürütülmesi ve yayına hazırlanması aşamalarında katkıda bulunmamış kişiler, yazar isimleri arasında gösterilemez.
- b) Bilimsel yayınlarda bir çalışmadan yararlanırken, bilimsel atıf kurallarına uygun olarak kaynak gösterilir.
- c) Henüz savunularak kabul edilmemiş tezler veya çalışmalar, sahibinin izni olmadan kaynak olarak kullanılamaz.
- d) İzne tabi araştırmalarda izin almadan araştırma yapılamaz.
- e) Herhangi bir yayından kaynak göstermeden veya kaynak gösterirken gereken özeni ihmal ederek ya da eseri başkalaştıracak ve eserin küçük bir kısmını aşacak derecede alıntı yapılamaz. Genele mal olmuş ifade ve anlatım tarzları bunun dışındadır.

BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİNE AYKIRI EYLEMLER

MADDE 7- (1) **Bilimsel araştırma ve yayın etiğine aykırı eylemler şunlardır:**

- a) **İntihal:** Başkalarının fikirlerini, yöntemlerini, verilerini, uygulamalarını, yazılarını, şekillerini veya eserlerini sahiplerine bilimsel kurallara uygun biçimde atıf yapmadan kısmen veya tamamen kendi eseriymiş gibi sunmak,
- b) **Sahtecilik:** Araştırmaya dayanmayan veriler üretmek, sunulan veya yayınlanan eseri gerçek olmayan verilere dayandırarak düzenlemek veya değiştirmek, bunları rapor etmek veya yayımlamak, yapılmamış bir araştırmayı yapılmış gibi göstermek,
- c) **Çarpıtma:** Araştırma kayıtları ve elde edilen verileri tahrif etmek, araştırmada kullanılmayan yöntem, araç ve gereçleri kullanılmış gibi göstermek, araştırma varsayımına uygun olmayan verileri değerlendirmeye almamak, ilgili kuram veya varsayımlara uydurmak için veriler ve sonuçlarla oynamak, destek alınan kişi ve kuruluşların çıkarları doğrultusunda araştırma sonuçlarını tahrif etmek veya şekillendirmek,
- d) **Tekrar yayım:** Bir araştırmanın aynı sonuçlarını içeren birden fazla eseri akademik terfilerde ayrı eserler olarak sunmak,
- e) **Dilimleme:** Bir araştırmanın sonuçlarını araştırmanın bütünlüğünü bozacak şekilde, uygun olmayan biçimde parçalara ayırarak ve birbirine atıf yapmadan çok sayıda yayın yaparak

doçentlik sınavı değerlendirmelerinde ve akademik yükseltmelerde ayrı eserler olarak sunmak,

- f) **Haksız yazarlık:** Katkısı olmayan kişileri yazarlar arasına dâhil etmek, aktif katkısı olan kişileri yazarlar arasına dâhil etmemek, kabul edilmiş bilimsel ilkelere uygun yazar sıralamasını gerekçesiz ve uygun olmayan bir biçimde değiştirmek, etkin katkısı olanların isimlerini yayım sırasında veya sonraki baskılarda eserden çıkarmak, katkısı olmadığı halde nüfuzunu kullanarak ismini yazarlar arasına dâhil ettirmek,
- g) **Diğer etik ihlali türleri:** Destek alınarak yürütülen araştırmaların yayınlarında destek veren kişi, birim veya kuruluşlar ile onların araştırmadaki katkılarını açık bir biçimde belirtmemek, insan ve insan davranışları üzerinde yapılan araştırmalarda etik kurallara uymamak, hakem olarak incelemek üzere görevlendirildiği bir eserde yer alan bilgileri yayınlanmadan önce başkalarıyla paylaşmak, bilimsel araştırma için sağlanan veya ayrılan kaynakları, mekânları, imkânları ve cihazları amaç dışı kullanmak, tamamen dayanaksız, yersiz ve kasıtlı etik ihlali suçlamasında bulunmak, yapılması izne bağlı olan araştırmalarda izin almamak.

KURULLARIN SAYISI

MADDE 8- (1) Etik Kurul, birbirinden bağımsız olarak her biri kendi ilgi alanlardaki bilim ve sanat dalları bakımından geçerli olmak

- a) “Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu”,
- b) “Sağlık Bilimleri Araştırma ve Yayın Etik Kurulu”
- c) “Fen ve Mühendislik Bilimleri Araştırma ve Yayın Etik Kurulu”ndan ibaret olmak üzere üç tanedir.

KURULUN OLUŞUMU VE YAPISI

MADDE 9- (1) Etik kurullar kurul başkanı ve her biri alanının ilgisine göre Rektör tarafından, üniversitenin kadrolu profesörleri arasından üç yıl için görevlendirilen altı asıl üye olmak üzere yedi üyeden oluşur. Asıl üye sayısı kadar yedek üye belirlenir. Boşalan asıl üyelerin yerine sıraya bağlı olarak yedek çağrılır.

- a) Kesinleşmiş adlı ya da idarî nitelikli bir kararla etik ihlalinde buldukları sabit olanlar Kurul üyeliğine seçilemezler.
- b) Bu yönergedeki etik kurallara aykırı eylemi, bu maddenin (a) bendinde belirtilen şekilde tespit edilen Etik Kurul üyesinin kurul üyeliği, Rektörün bu konudaki kararının kendisine tebliği ile sona erer.
- c) Üyelik süresi biten bir üye, aynı usulle yeniden seçilebilir. İzinsiz ve özürsüz olarak üst üste üç toplantıya katılmayan veya en az altı ay izinli olan üyenin, üyeliği kendiliğinden sona erer.
- d) Her bir Etik Kurulun doğal başkanı bu görev için atanan rektör yardımcısıdır. Kurul üyeleri kendi arasından bir başkan yardımcısı seçer.
- e) Kurulun Sekreteryasını Uludağ Üniversitesi Rektörü belirler. Sekreteryaya kurula ait evrakların yazılması, takibi ve gerekli yerlere iletilmesinden ve arşivlenmesinden sorumludur.

KURULUN GÖREVLERİ

MADDE 10- (1) Kurulunun görevleri şunlardır;

- a) Uludağ Üniversitesi mensuplarınca yapılacak çalışmalarda kullanılacak verilerin elde edilmesine yönelik anket, mülakat vb.yollarla sorulan sorulara uygunluk ve izin vermek,
- b) Katılımcıların araştırma öncesinde, esnasında ve sonrasında haklarının korunması, zarar görmelerinin önlenmesi ve bilgilendirilmiş olarak izinlerin alınması,
- c) İnsanın sürekli etkileşim halinde bulunduğu tarihi eser ve kültür varlıkları üzerinde yapılacak her türlü bilimsel çalışmayı, çevrenin korunmasını da göz önünde tutarak, etik yönden değerlendirmek ve uygun olup olmadığı konusunda görüş bildirmek, gerektiğinde bilirkişi veya uzman görüşü almak, yazışmalar yapmak ve bilgi istemek,
- d) Yapılan başvurular ve incelenen dosyalar hakkında sonuç raporları hazırlayarak, hazırlanmayı takiben en geç bir ay içinde Rektöre sunmak,
- e) Etik dışı faaliyetleri önlemek için ilgili birim ya da kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak eğitici faaliyetler düzenlenmesini sağlamak üzere, Rektöre önerilerde bulunmak.

KURULUN TOPLANTI USUL VE ESASLARI

MADDE 11- (1) Kurul, her ay en az bir kere olmak üzere en az üye tam sayısının üçte ikisinin katılımıyla toplanır ve katılanların en az üçte ikisiyle karar alır.

- a) Her ayın üçüncü haftasının son iş gününün mesai bitimine kadar eksiksiz teslim edilen dosyalar, ilk kurul toplantısında gündeme alınır.
- b) Birden fazla bilim alanını ilgilendiren durumlarda, diğer alanlardan uzman görüşüne başvurulabilir. Ancak tez danışmaları, doçentlik sınavlarında görev almış öğretim üyeleri, eş ve akrabalık bağı veya başvuru sahibiyle husumeti ve çıkar ilişkisi bulunanlar uzman olarak görevlendirilemezler.
- c) Kurul üyeleri kendilerine ait gündemin görüşülmesinde toplantıya katılamaz.
- d) Başkanın bulunmadığı veya katılmadığı toplantılara kurul başkan yardımcısı başkanlık eder.
- e) Kurul kararları kesindir, bu kararlara yapılan itirazlar değerlendirilmeye alınmaz.
- f) Kurulun inceleme sürecinde, Üniversite içi birimlerle yapacağı her türlü yazışma, Kurul Sekreteryası aracılığıyla yürütülür.

KURULA BAŞVURU VE DEĞERLENDİRME

MADDE 12- (1) Üniversite mensupları tarafından Uludağ Üniversitesi Rektörlüğüne intikal ettirilen ya da doğrudan Rektör tarafından iletilen araştırma ve yayınlara ilişkin etik değerlendirme veya görüş bildirilmesine yönelik taleplerle, araştırma ve yayın etik ihlaline dair ihbar ve iddiaları, Uludağ Üniversitesi Rektörü tarafından Kurula iletilir.

- a) Başvuru üzerine başkanın toplantıdan önce atadığı bir raportör başvuru hakkında kurula bilgi verir. Kurulca başvurunun değerlendirilip değerlendirilmeyeceğine ve buna göre işlemlere devam edilip edilmeyeceğine karar verilir.
- b) Her başvuru için ayrı bir dosya açılır. Araştırmacı (birden fazla araştırmacı varsa sorumlu araştırmacı), araştırmanın izne bağlı olduğu durumlarda veri toplama aşamasına gelmeden önce, konusuna uygun düşen Kurulun onayını almış olması aranır.
- c) Hakkında etik ihlali iddiası bulunan kişiden, iddialara ilişkin savunma, gerekli görülmesi halinde bilgi ve belgeler istenebilir. İlgili kişiler, Kurulun bu yönde isteğinin bulunması halinde istemin kendilerine ulaştığı tarihten itibaren en geç 15 gün içerisinde yazılı savunmalarını vermedikleri takdirde, Kurul diğer bilgi ve kanıtlara dayalı olarak karar verir. Kurul, hakkında iddia da bulunan kişinin istemesi veya gerekli gördüğü hallerde savunmayı sözlü olarak da alabilir. Hazırlanan raporlar Kurulda tartışılarak oylanır ve kesin rapor Kurul üyeleri tarafından imzalanır. Karara katılmayan üye, karşı oy gerekçesini yazmak ve imzalamak zorundadır. Karşı oy gerekçeleri, verilen karara eklenir. Oylama sırasında Kurul Üyeleri çekimser oy kullanamaz. İnceleme sonuçlarını içeren Kurul kararı Uludağ Üniversitesi Rektörlüğüne sunulur.
- d) Başka birimlerce yapılmış ya da yapılmakta olan inceleme ve soruşturmalar, bu düzenleme kapsamında yapılacak etik ihlali incelemelerine engel oluşturmaz.
- e) Kurul, yapacağı inceleme ve değerlendirmelerde, Uludağ Üniversitesi mensubu olmak kaydıyla, bilirkişiden ya da konunun uzmanlarından görüş almak şeklinde yararlanabilir; ilgili yerlerden, kişilerden ve makamlardan bilgi ve belge isteyebilir. Üniversite dışı kurum ve kuruluşlardan bilgi ve belge temini vb. için yapılacak her türlü yazışmalar Üniversite Rektörü tarafından yapılır.

GİZLİLİK

MADDE 13- (1) Kurulun ilkesel kararları açık olmakla birlikte, kişilere özel kararları gizlidir. Kurulun tespitleri hakkında, bu yönergede belirtilen kişi, birim ve kuruluşlarla, başvuru sahibinden başkasına bilgi verilmez;

MADDE 14- (1) Hakkında etik ihlal türlerinden birini gerçekleştirdiğine karar verilen kişilere ilişkin karar ve belgeler Kurul Sekreteryası tarafından Rektörlüğe teslim edilir. Rektörlükçe gizlilik ilkesine riayet edilmek suretiyle uygun bir şekilde dosyaları saklanır.

DIĞER HUSUSLAR

MADDE 15- (1) Kurulun onayı veya ilgili kurumun izni alınmadan yapılan araştırmaların veya bunların yayın haline getirilmesinin; hukuki, cezai, mali ve idari sorumluluğu sorumlu araştırıcıya aittir.

MADDE 16- (1) Hakkında etik ihlal türlerinden birini gerçekleştirdiğine karar verilen kişilere ilişkin karar ve belgeler Kurul Sekretaryası tarafından Rektörlüğe teslim edilir. Rektörlükçe gizlilik ilkesine riayet edilmek suretiyle uygun bir şekilde dosyalanıp saklanır.

ZAMANAŐIMI

MADDE 17- (1) İntihal ve haksız yazarlık eylemlerinin gerçekleşmesi hallerinde yazar veya yazarların rıza göstermesi ilgilileri sorumluluktan kurtarmaz.

MADDE 18- (1) İntihal ve/veya sahtecilik şeklindeki etik ihlallerinde inceleme başlatılması, zaman aşımına tabi değildir.

- a) İntihal ve/veya sahtecilik haricindeki etik ihlallerinde, etik ihlal teşkil eden eylemin öğrenildiği tarihten itibaren iki yıl içinde, etik inceleme başlatılmaması halinde, etik ihlal iddiası incelenemez. Eylemin gerçekleştiği tarihten itibaren on yıl geşitikten sonra etik inceleme yapılamaz.

HÜKÜM BULUNMAYAN HALLER

MADDE 19- (1) Yönergede hüküm bulunmayan hallerde yürürlükteki mevzuat hükümleri geçerlidir. Uludağ Üniversitesi bünyesinde kurulmuş olan diğer etik kurullara ilişkin yönergelerin, bu Yönergeye aykırı hükümleri uygulanmaz.

YÜRÜLÜKTEN KALDIRILAN MEVZUAT

MADDE 20- (1) Üniversitemiz Senatosunun 14 Ağustos 2014 tarihli oturumunda kabul edilen “U.Ü.Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” ve bağlı kurullar yürürlükten kaldırılmıştır.

MEVCUT YÖNERGENİN UYGULANMASI

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bu Yönergenin yürürlüğünden önce açılmış ve halen yürütölen etik ihlal iddialarına ilişkin dosyalar ile diğer dosyalar kaldığı yerden ilgisine göre bu yönergeye göre oluşturulan kurula devredilir, incelenir ve sonuçlandırılır.

YÜRÜRLÜK

MADDE 21- (1) Yönerge, Uludağ Üniversitesi Senatosu tarafından kabul edildiği 1 Ekim 2015 tarihinde yürürlüğe girer.

YÜRÜTME

MADDE 22- (1) Yönerge, Uludağ Üniversitesi Rektörü tarafından yürütölür.